

A legnagyobb probléma a gyerekek alapképzésében van...

Szakall Judit

Nógrád megyei találkozó

Balassagyarmat, 2009. április 4-5.

A balassagyarmati Madách Imre Művelődési Központban – főként Jakus Júlia szervezőmunkájának köszönhetően – gondos előkészítésben és szeretetteljes fogadtatásban volt része a találkozóra érkező huszonegy csoportnak. A gyerekek jól érezték magukat, a fesztiválprogramok népszerűek voltak, kellemes volt a hangulat.

Az előadások nagy része viszont sajnos kevésbé volt sikeres. Ezt tükrözte a találkozó eredménye is: három produkció nem minősült, tíz csoport bronzminősítést kapott. Ezekre az előadásokra jellemző volt, hogy igen gyenge alapanyagból készültek, illetve hiányzott a dramaturgiai előkészítés is. A gyerekek szemmel láthatóan nem kaptak megfelelő színpadi alapképzést, hiányzott az alapos műhelymunka, ezért nem tudtak érvényes színpadi jelenléteket produkálni, a történeteket csupán a szöveggel próbálták megjeleníteni, a szituációk, a szereplők egymáshoz és a helyzethez való viszonya tisztázatlan maradt, formailag pedig a statikusság, a frontális térbeni elhelyezés volt jellemző ezen előadások zömére.

Ilyen volt a négy bátonyterenyei művészeti iskolai produkció, amelyeket Mátraházi Tamás által rendezőként jegyzett (a *Rakoncátlan lángocskák*, a *Megitatják a fűzfát*, az *Icike-picike mesék*, a *Kire ütött ez a gyerek?*).

Szintén igen halvány, inkább osztályszínpadi minőséget képviselt az *Egyszer volt, hol nem volt* (SKÁID-Salgótarján, rendező: Mocsári Zoltánné), a két *Ludas Matyi*-variáció (Balassi Gimnázium – Balassagyarmat, rendező: Kurunczi Zsoltné, illetve Hibó Tamás AMI – Litke, rendező: Akkel Béláné), *A didergő király* (Mocsári Antal AMI – Karancsalja, rendező: Kériné Gordos Angéla), *A hatrongyosi kakasok* (Becske, rendező Földvári Lászlóné, Mravikné Nagy Enikő) és az *Álom, álom...* című előadás (Szécsényfelfalu, rendező: Homoki Marianna). Látszott, hogy ezek a csoportok még igencsak a színjátszómunka kezdeteinél tartanak.

Szinte megmagyarázhatatlan darabválasztással is találkozottunk: a Rózsavölgyi Márk Művészeti Iskola Szécsényi Tagintézménye mutatta be Marth P. Ildikó *Hol volt... hol van a rátóti csikótojás*⁵ című harminc perces „művét”, Cs. Szerémy Andrea rendezésében. Zagyva, butuska, agyonbonyolított történet, rossz kabarépoénok jellemezték az előadást.

Hasonlóan követhetetlen sztori, idéetlen szövegeket mondó figurák, rengeteg indokolatlan szereplő volt a Rózsavölgyi Márk Művészeti Iskola balassagyarmati produkciójában, melynek címe *Rómeó és a vízesés* (rendező B. Nyíregyházi Ágnes). Végtelenül sajnálatra méltóak a gyerekek, akiknek ezeket a – sokszor ízléstelen – szövegeket betanították, akik nem kis munkával és sokszor a humor iránti fogékonysággal próbáltak megbirkózni a lehetetlennel, ahelyett, hogy igényes szöveggel, fontos problémákkal foglalkozhattak volna a felkészülés során.

Az *Oh, Lord, segíts!* című előadás (COGITO ÁMK – Hibó Tamás AMI, Salgótarján, rendező G. Lóránt Lujza) szintén dramaturgiai problémákat vetett fel, bár az elképzelés figyelemre méltó (A walesi bárdok történetének iskolai keretben zajló előadása), de sajnos az ötlet nehézkesen működött, azt iskolai jelenetek élettelenek maradtak, nem születtek helyzetek, figurák, a ballada előadását pedig a látvány világába vették, az olcsó show-elemek persze nem helyettesítették a drámát. A hosszú zenék, táncigényű mozgások táncudás nélkül, az örülés szokványos gesztusai bizony nevelésnek hatottak.

Ezüst minősítést szerzett a Jakubovics Judit rendező által fémjelzett *„Párnaálom”* – *pizsamaparti* című, versekből és zenékből szerkesztett műsora (COGITO ÁMK – Hibó Tamás AMI, Salgótarján). Nagyon jó ötlet volt, hogy színes párnákból építették fel a versekhez kapcsolódó képeket, bár maga a szerkesztés laza szövetű maradt. A szerkesztett műsoroknál fontos kérdés, hogy a versek együtt, ebben a formában, egymásutániségben tudnak-e többről, másról szólni, mint külön-külön, vajon születik-e új minőség. Felerősíti-e a tartalmat a hozzárendelt mozgás, a térformák, a megkomponált vizualitás. Jó, hogy ebben az előadásban fontossá tették a látványt, használtak bábos elemeket, és nagyon szépen beszéltek a gyerekek.

⁵ Kiváló alkotások mellett sajnos igen gyenge darabok is letölthetők a Magyar Művelődési Intézet honlapjáról – többek között a fent említett. A honlap üzemeltetőinek felelőssége, hogy mit tesznek közzé. Erről a felelősségről – úgy véljük – nem mondhatunk le a tévesen értelmezett „internetes demokrácia” jegyében sem. (A szerk.)

Nagyon sokat rontott a produkción a verseket összekötő hosszú és igénytelen zene, a giccses dalszövegek (például: „Ki szívvel él, az tudja, mi az élet, ki szívvel él, az tudja csak, mivé lehet...” vagy „Csodálatos szeretet élteti a lelketet...” stb.).

A Rózsavölgyi Márk Művészeti Iskola Szécsényi Tagintézményének nagylányai adták elő Lázár Ervin *A fájós fogú oroszlán* című mesejelenetét Várhidi Attila feldolgozásában, Cs. Szerémy Andrea vezetésével. A történet elmeséléséhez harsány előadásformát választottak, de a szituációk és jellemek kidolgozatlanok maradtak. A szereplők életkorától feltehetően igencsak távol állt ez a történet – csoportvezetői felelősség, hogy figyelembe veszi-e a játszóknak a korát, érdeklődési körét, problémáit.

A tejfőlős tó meséjét salgótarjáni gyerekek mutatták be (SKÁID) Mocsári Zoltánné irányításával. A történetet pontosan és részletesen elmesélték, de az ismétlődő motívumok variálásához nem találtak színházi megoldásokat, ezért kissé monoton lett az előadás. A térszerkezet és a díszlet is megnehezítette a játékot, lelassította a tempót, viszont a gyerekek figyelemreméltóan jókedvűen, egymásra figyelve, természetes hangon beszélve tudtak részt venni az előadásban.

Szép, artisztikus előadás volt a salgótarjáni Uzoni Péter Gimnázium és Általános Iskola tanulóinak a gyermek keresztshadjárát feldolgozó látványos produkciója, az *1212* (rendező Cs. Szerémy Andrea). Sokféle színházi elemet használt az előadás, voltak szép, izléses jelmezek, volt vetítés, zene, színek, és volt néhány figyelemreméltóan ügyes szereplő is. A drámai hatást felerősítette volna, ha pontosan kidolgozzák a helyzeteket, a szereplők viszonyait, a szituációkat, mivel láthatóan igen sok munkát fektettek az előadásba.

A mátraszelei gyerekek az *Elveszett játékok* című előadásában a figurák megformálása és a jókedvű, egymásra figyelő, reagáló szereplők játéka tetszett. Bár a történet igencsak egyszerű, a játszóknak hangulatossá, élvezetessé tudták tenni az előadást. Néhány szereplő szinte karmesterként vezérelte a játékot. (Bármennyire is hangsúlyozzuk a gyermekszínházban, hogy a kollektív munka az elsődleges, egy-egy kiemelkedően ügyes gyerek mégis meghatározhatja az előadás milyenségét.) Írta és rendezte Tóth László. A szécsényi fiatalok a Rózsavölgyi Márk Művészeti Iskola Tagintézménye hallgatóiként egy ismert, improvizációs gyakorlatot szolgáló szövegre⁶ adták elő saját variációikat. Érezhető volt a mögöttes műhelymunka és a sok-sok improvizáció, amiből ez az előadás kikristályosodott. A jelenetek kidolgozottsága, pontossága, a kezdések és befejezések határozottabb rendezői beavatkozást igényeltek volna, de így is a találkozónak egyik legemlékezetesebb előadását láttuk, mivel sok ponton volt közük ahhoz, amiről játszottak, beszéltek.

Két emlékeztető szerkesztett műsort is láttunk: a balassagyarmati Kiss Árpád Általános Iskola picinyei Weöres Sándor, Kányádi Sándor és Nemes Nagy Ágnes verseiből szerkesztett műsort (*Csimpilimpi, hová mész?*) adták elő Oláhne Kis Márta irányításával, jókedvűen, üdén és kedvesen. Kicsiknél nagyon jól működik a versekből szerkesztett műsor, mivel a közös mozgások, térformák, a versek ritmusa, az együttes játék biztonságát ad a szerepléshez.

Lackfi János verseiből szerkesztett műsort Györösiné Gyöngyösi Veronika magyarnándori kamaszoknak *A gardróbszekrény meséi* címmel. A versekhez kapcsolódó színházi formák, játékok halványabbak voltak, nem varázsoltak elég erős színházi élményt, viszont a verseket gyönyörűen, értelmesen mondták a gyerekek. Látszott, hogy tudják, miről beszélnek, egyértelmű volt, hogy nagyon sok közös, elemző munkával készült az előadás. Jól működő, színházi munkához szokott, felkészült csoportot láttunk.

A találkozónak kapcsán viszont felvetődik a kérdés, hogy miért is vállalkozik egy-egy csoport színházi produkció létrehozására. A Nógrád megyei találkozón szereplő csoportok nagy részénél azt láttuk, hogy a legnagyobb probléma a gyerekek alapképzésében van. Sokan nincsenek felkészítve arra, hogy érvényes és hiteles színházi jelenléteket produkáljanak. Az előadásokban nincsenek pontosan kidolgozott szituációk, amelyek eljátszhatóak lennének. Hiányzik a gyerekekkel szembeni elvárás, a fegyelmezettséget és – vezetőtől és játszótól egyaránt – erőfeszítést kívánó, igényes műhelymunka. Hiányzik a gyermekszínház alapvető motiváló eleme: az, hogy tanuljunk meg többet az emberről, a világról, magunkról.

A dolgok felszínes illusztrálása érdektelen mind a játszóknak, mind a nézők számára. Így szülehetnek örömtelen előadások, betanított gyerekekkel.

---

⁶ Két egymást követő évben is találkozhattunk Robert Cohen (amúgy kezdő színészeknek, színésznövendékeknek, vagyis életkorukat tekintve fiatal felnőtteknek írt) ugyanazon vakszövegét afféle „stílusgyakorlat” alapanyagaként használó előadással. Jó lenne, ha nevezett szerző szövegei nem kísértene tovább a magyar gyermekszínházban. Irjunk inkább saját dialógust! Bármely csoport esetében nagy esély van rá, hogy a létrejövő dialógus nem lesz a gyerekek világától távolabb álló, mintha átvesszük Cohen szövegét. És még arra is van esély, hogy nem lesz rosszabb... (*A szerk.*)

Nyilván az aranyminősítést nyert előadásokra ez nem érvényes. Nagyon remélem, hogy a gyermekszíni-játzó rendezői képzés komoly áttörést jelent majd Nógrád megyében, és az előadások átlag színvonala sokkal biztatóbb lesz, mint amit idén tapasztalhattunk.

Győr-Sopron-Moson megyei találkozó

Győr, 2009. április 23.

A Bartók Béla Megyei Művelődési Központ szervezte meg idén is – a Magyar Drámapedagógiai Társasággal karöltve – a Weöres Sándor Országos Gyermekszíni-játzó Találkozó megyei bemutatóját, április 3-án. A megyei intézmény munkatársai nagy szeretettel és lelkesedéssel végezték a szervezőmunkát – Farkas Mária főszerzővel az élükön. A csoportokat a találkozó emblémájával ellátott, nyakba akasztható emléktárggyal, emblémás jegyzetfüzettel várták. Finom és bőséges ebédet is biztosítottak valamennyi résztvevőnek a közeli szálloda gyönyörű termeiben, szépen megterített asztaloknál, felszolgálással, elegáns körülmények között. Példaértékű, hogy a szervezők ilyen kulturált helyszínt, a hétköznapi élettől eltérő, emlékezetes élményeket biztosítottak a gyerekek számára!

A találkozón tizenöt csoport mutatta be produkcióját. Köztük olyanok is, akiknek az előadásai rendszeresen bejutottak az országos gálaműsorokba. Közéjük tartozik a Répásiné Hajnal Csilla vezette Vadvirágok gyermekszíni-játzó csoport. Idén Ágai Ágnes verseiből összeállított szerkesztett műsort adtak elő *A titkokat az ujjaimnak mondom el* címmel. A győri Váci Mihály Általános Iskola produkcióját az összeszokottság, örömteli játék jellemezte. A tiszta játszói tekintetek, a szép beszéd a színvonalas, igényes és folyamatos műhelymunkáról tanuskodtak. Különösen a lírai részek finomsága volt megkapó a néző számára.

Verebélyi Veronika idén két produkciót is jegyzett rendező-csoportvezetőként. A Gárdonyi Géza Általános Iskola és Óvoda (Győr) gyerekeivel *A csodálatos furulya* című mesét adták elő. A nagy létszámú csoport minden tagja odaadóan és fegyelmезetten vett részt a produkcióban, mely színházi igényességgel, átgondolt koncepcióval, esztétikai igényességgel készült. Szépen és pontosan mesélték el A hamelni patkányfogó történetét. A Grácia Alapfokú Művészeti Intézet tanulóival a *Szomjúzom, Mánittam, Szököm-meg* székely népmese-adaptációt adták elő izes, élvezetes módon, tele ötlettel, humorral és sok emlékezetes alakítással. Közülük is kiemelkedően jó volt az asszonyt és a kocsmárosnét alakító kislányok játéka. A csoportvezető munkáját dicséri: a szereplők pontosan tudták, hogy mit játszanak, értették a situációkat és ezt a nézők felé is közvetíteni tudták. A népmeséhez nem illő reppelős betétdal felejtendő – túlzott „engedménynek” tűnt.

A lébényi színjátszók érdekes kísérletbe fogtak Váradyné Márkus Éva csoportvezető-rendező vezetésével, mikor Arany János A bajusz című művét alapul véve egy új történetet kreáltak (*Gazduram bajusza*), főszerepben egy falusi javas asszony és keleti tudományok-tanoda tulajdonos Bűbáj Róza figurájával. A humoros történetbe sok mai elemet is vegyítettek – a különböző stílusú részek összerakása kissé eklektikusra sikerült.

A Fertőszentmiklósról érkezett csoport (vezetőjük Egyedné Horváth Erika) a *Kőleves* című népmesét adta elő alsós gyerekekkel. A még kevés színjátszós gyakorlattal rendelkező csoport kissé bátortalanul, a szituációkat, történéseket inkább csak jelezve, de igen szép tárgyak, jelmezek és kellékek között játszotta el a mesét.

A győri Gyermek Ház Arrabona Diákszínpadának Középső Csoportja az Árgyéus és Tündérszép Ilona mese, illetve Vörösmarty Csongor és Tünde című műve nyomán – ezektől igencsak eltérve – készített egy fergeteges, jókedvű előadást *Irány tündérhon* címmel – arról, hogy a fiúk a lányokat, a lányok pedig a fiúkat keresik. A Balla Richárd rendezte előadásra a játékkedv, a lendület, a kamaszos báj és humor volt jellemző.

Felvidékről érkezett a nyárasdi Tekergők csoportja, akik Fazekas Mihály Lúdas Matyi történetét újszerűen, a libák szemszögéből adták elő, végtelenül felszabadultan, nagy játékkedvvel (*Ludas Matyi – „libaperspektíva”*). Ez a variáció komoly dramaturgiai buktatókat rejt, amivel nem mindig sikerült megbirkózniuk a csoport vezetőinek (Magyar Gaál Livia és Nagy Irén). Rendkívül ötletesek voltak a jelmezek, az egész előadásra a természetesség, a játék és a szereplés öröme volt jellemző, bár az emiatti harsányság néha akadályozta a szöveg érthetőségét, néhol pedig hallgathatóságát.

Azok az előadások az igazán élvezetesek és emlékezetesek a néző számára, ahol átsüt a szereplő gyerekek jókedve, magabiztossága, de egyben a szerep és a színpad megkívánta alázata is. Ezt persze csak folyamatos, rendszeres és tudatos csoportvezetői-művészetpedagógiai munkával lehet elérni – a gyermekszíni-játzásnak éppen ez a pedagógiai hozadéka az igazán fontos mindannyiunk számára, akik ezt a művészi ágat különösen hatékony személyiség formáló módszernek tekintjük.

Az Arrabona Diákszínpad másik – Fekete Anikó vezette – csoportja *Mi az igazság?* címmel Mátyás-mesét dolgozott fel. A történetmesélésben a szövegre építettek. A színjátékra, azon belül a gesztusokra, a tekintetre, a figurák megteremtésére, és sajnos a beszédtechnikára (ezzel az érthetőségre) is kevesebb figyelmet fordítottak. A hangszerek és hangeffektusok beépítése a játékba, a tárgyak és eszközök használata, a sokféle kreatív megoldás viszont remek és izgalmas volt.

A Grácia Alapfokú Művészeti Intézet is szerepelt egy másik csapattal: Frankó Kata irányításával. Egy korábbi nyári táborban készített szösszenetet adtak elő Shakespeare *Vízkereszt* című komédiájából vett részletek kapcsán (*Vízkereszt vagy amit akartok – de csak a Mesteremberek*), melyben szereplőcserékkel több gyereknek is lehetőséget biztosítottak a színjátszós munkára. A produkció megmaradt a helyzetgyakorlat szintjén. A szereplők a Kistehén zenekar által komponált dal előadását élvezték a legjobban...

A dunakiliti Felhőske Gyermekszínjátszó Csoport (rendező: Schnitzerné Samu Tímea) a nagyhagyományú és fontos közművelődési-közösségetermelési erényekkel rendelkező falusi színjátszás hagyományait követve készítette el Illyés Gyula *Tűvétevek* című komédiájának gyermekszínjátszó változatát. Gyönyörű ruhákban, egymásra figyelve, szépen és kifejezetten hangulatosan játszották el a történetet, bár a hangerőt a kelletténél kissé magasabbra állították, talán a nagyszínpadtól való félelem miatt.

színÁsz, Győr (Grácia Művészeti Intézet), *Szomjúzom, Mánittam, Szökömmeg*
Kaposi László felvétele (Debrecen, 2009. június 6.)

A Bezi-Fehértói Általános Iskola és Óvoda a teljes alsó tagozatát (tizennégy gyerek!) felvonultatta *A tök és a csikó* című mesejáték bemutatásához. A nap egyik legemlékezetesebb élménye volt az ő produkciójuk, mert annyi kedvesség, természetesség, naiv báj és szeretetreméltóság volt az előadásukban, hogy minden néző szívét megmelengette. Voltak az előadásnak rendezéstechnikai hiányosságai, de a produkció egésze, az ízes beszéd, a jeleneteket átkötő gyönyörű furulyaszó, a gondosan elkészített díszletek Papp Ferenc csoportvezető-rendező munkáját dicsérik. Nagyon várjuk tőlük a további produkciókat!

Sokszor és sokan nyúlnak Janikovszky Éva örökbecsű humoros (és felnőtteknek készült, pontosabban a szerző által nekik szánt) írásaihoz. Itt és most a Bolyai Szín-Játék-Kör játszotta el az *Az úgy volt...* című sorozatából a *Mentsük meg Bundert Boglárkától* című részt, Lakner Gabriella rendezésében. A szöveg-humorra építő mű színpadra alkalmazásakor érdekes térformákat használtak, de jó lett volna, ha a játékosok életkorának jobban megfelelő problémákkal foglalkoztak volna, ők ugyanis azokból – úgy tűnt – már ki-nőttek.

A győri Szabadhegyi Közoktatási Központ Vági Orsolya vezetésével *Mary Poppins* történetéhez nyúlt. Sajnos a produkció egyáltalán nem épített a gyerekek játékára. Gyakorlatilag két kicsi jeleneten kívül a harminc gyereket csak táncolni láttuk székekkel, a *Mary Poppins* eredeti, angol szövegű gépzenejére (play back)... Reméljük, hogy láthatunk majd tőlük gyermekszínházi produkciót is – olyat, amelyben lehetősége nyílik a gyerekeknek színházi szereplésre is.

A Szabadhegyi Közoktatási Központ másik csoportja, a Csipikék Diákszínpad Janikovszky Éva és Csorba Piroska műveiből Tóth Szabolcsné által szerkesztett és rendezett összeállítást mutatott be. A választott téma közel állt a szereplők életkorához, ám nem sikerült sajátjukként interpretálni a szövegeket. Nehéz elérni azt gyerekeknél, hogy hitelesen, őszintén, nemcsak magukénak érezvén, hanem ezt el is hitetvén mondjanak el, adjanak át magukra vonatkozatható, bensőséges mondatokat, verseket.

Frankó Kata vezetésével izgalmas és érdekes kísérletbe fogott a Grácia Alapfokú Művészeti Intézet szép nagylányokból álló Szintiprók nevű csoportja. Arany János *Vörös Rébék* című balladáját dolgozták fel mozgásszínházi eszközökkel. Rendkívül szép, esztétikus előadást hoztak létre fekete-vörös szoknyákkal, színekkel, látványos térformákkal. A történetmesélést olykor konkrét tárgyakkal (papírlap, kalap, csizma) próbálták megtámasztani, de ezek idegen testként működtek, nem „szervültek” az előadásba, a balladai homály megmaradt.

A találkozó egészét tekintve többnyire emlékezetes, szép produkciókat láthattunk, amelyek létrehozását – fontos! – tudatos, igényes műhelymunka előzte meg.

Fejér megyei találkozó

Székesfehérvár, 2009. április 21-22.

A Fejér megyei találkozón bemutatkozó huszonhárom csoport előadása a gyermekszínházi műfaji gazdagságát tükrözte. Szerkesztett játékkal jelentkeztek az érdi és a tárnoki gyerekek, valamint a székesfehérvári Munkácsy Mihály Általános iskola elsősei. Az első két csoport esetében kész forgatókönyv alapján tanították be a gyerekeknek a verses műsort és kerestek hozzá megjelenítési formát (Rikoltások, Főzünk, főzünk kalamászt), míg az Oláh József vezette elsősk a rendező által, a csoport adottságait – életkorát, képességeit – figyelembevevő szerkesztett műsort hoztak. Ez utóbbi bizonyult hatékonyabb megoldásnak, a gyerekek boldog örömmel vettek részt a játékban, ötletesen és gyakorlottan használták a hangicsáló eszközöket, szépen énekeltek, magabiztosan mozogtak, természetesen váltották a térformákat a versekhez kapcsolódóan. Önfeléd játék, ragyogó mosolyok, pontos és finom ritmika, gyors váltások jellemezték az előadást. Szeretet volt benne. Sokszor elmondtuk már, hogy mennyire fontos a kicsi gyerekeknél a csoport tagjait egyformán működtető előadás. Tanulják a szép beszédet, fejlődik a ritmusérzékük, megtapasztalják a közös szereplés örömét, ami biztonságot is jelent egyben. Az életkori sajátosságokra való figyelem minden előadásnak alappillére, így a szerkesztett műsoroknál is fontos, milyen szöveget kell sajátjukként elmondani a játszóknak. Zavaró, amikor 11-12 éves lányok például a *Meg ne próbáld!* című svéd gyerekverset (szerző Ingrid Sjöstrand) mondják: nyilvánvaló a hiteltelenség.

A történetmesélésre vállalkozó csoportok többsége ismert mesét hozott. Mint ahogy más megyékben is, itt sem maradt el a – Belinszki József feldolgozásában – sajnos országos karriert futó – A fülemile, illetve A bajusz, most is volt Lázár Ervin-meserészlet, volt A rátóti csikótojás (hosszú versben előadva), volt Ludas Matyi és mesefeldolgozás is (A kiskakas gyémánt félkrajcárja, Csóka móka).

Visszatérő probléma, hogy a csoportok felkészítésekor a rendezők egy része kevés figyelmet fordít az improvizációs gyakorlatokra, a szituációs feladatokra, amelyek képessé tennék a gyerekeket arra, hogy belebújjanak egy-egy szerepbe, hogy tudjanak a szerepnek, a helyzetnek megfelelően viselkedni, részt venni a jelenetben, kifejezni viszonyukat a többiekhez és a szituációhoz. Arra, hogy képesek legyenek érzelmeket, indulatokat közvetíteni játékkal, hiteles gesztusokkal, tekintettel, mimikával. A gyerek nem színész, a csoportvezetőnek tehát képessé kell tenni őt színházi játékokra. Ha az instrukció csak annyi, hogy csinálj így, vagy csinálj úgy, „mintha”, nos, abból nem lesz színház. Ha nem világos, hogy mitől is ijednek meg a rablók a tanyán, Bréma felé az erdőben, ha nem derül ki, hogy a bíró elvárja a megvesztegetést Pétertől és Páltól, ha nem látjuk, milyen kegyetlen zsarnok Döbrögi, és nem érezhetjük át az igazságtalanságot, ha nincs hihető vetélkedés az istennők között Párisz kegyeiért, ha nem látjuk, miért és mennyire vágyakozik Szücs György a bajusz után, akkor mindezeket csak a szavak közvetítik –, hiányérzetünk marad. A szituációkból kell a szövegeknek fakadni, mintha a szereplő fejében most születne meg a gondolat. A történetmesélésre vállalkozó, helyzeteket, figurateremtést igénylő előadásoknál a legfőbb problémát annak az összhangnak a hiánya okozza, hogy a jelenet minden ízében, a terével, az egymás közti távolsággal, a mozdulatokkal, a tekintetekkel és persze a szavakkal is arról szóljon, amit a szituáció rejt. Ehhez

persze elengedhetetlen az alapos elemzés, a szöveg mélyének feltárása (rendezés közben a leggyakoribb kérdés a MIÉRT kell legyen).

Jó volt látni, hogy néhány csoportnál milyen tudatos színészvezetési munka folyik, így sokszor a gyenge alapanyagú előadást is felragyogtatta néhány kifejezetten ügyes, tehetséges gyerek. Czvikli Imréné (Csákvár) művészetpedagógiai munkáját dicséri, hogy mindkét általa rendezett előadásban voltak kimagaslóan jól szereplő gyerekek: *A fülemilében Péter*, *A kiskakas gyémánt félkrajcárjában* a török császár és a kiskakas is. Ez utóbbiban az ötletes jelmezek is figyelemre méltóak voltak: például a kiskakas (lány játszotta) haját felkötötték a feje tetejére egy nagy piros maslival, tündéri volt! Jóízű és tudatos felkészítésre utaló előadásokat láttunk tőlük.

Hasonlóan érdekes és színes figurákkal találkoztunk a bicskeiek előadásában, holott az általuk választott, a Marth P. Ildikó által átírt rátóti történet fércmű – említettük ezt már a Nógrád megyei találkozó egyik előadása kapcsán. (Kérem a kedves rendezőket, kerüljék el ezt a darabot!) A gyerekek viszont önfeledten valódi érzelmeket, indulatokat tudtak elénk varázsolni, étellel teli figurák jelentek meg, a játékok nyomán az idétlen szövegek is könnyebben elviselhetőek lettek. Szerencsére jócskán meghúzták a szöveget... Szívből remélem, hogy látunk majd tőlük értékes alapanyagból készült előadást! A reményt a csoportvezető-rendezőknél az előadás létrehozásában megnyilvánuló tehetsége élteti (rendező: Grosz Zsuzsanna és Szoboszlai Renáta).

A találkozó egyik legszínvonalasabb – klasszikus történetmesélésre vállalkozó – előadását az immár hosszú évek óta magas színvonalon teljesítő Turbó Csiga (Siófok) produkciója jelentette. A csoportnak tizennyolc éve vezetője Takács Tünde, a jelenlegi csapattal négy éve dolgozik. A rendező – mint eddig annyiszor – most is maga készítette az előadás forgatókönyvét: aktuálisan Till Eulenspiegel-történetekből. A sokszereplős, látványos előadás igazi színházi igényességgel készült, Till, Kornélia és a Zsömlét alakító szereplők emlékeztetések maradnak. A nagyszámú szereplőt mozgató előadásban azonban nem volt minden ponton követhető a történet. Pontosabban kellett volna a jeleneteket részleteiben megkomponálni, néhol összemosódtak az események, nem emelkedtek ki a hangsúlyos, feltétlenül fontos történések, többek között elmaszatolódott például az ármánykodó leleplezése. Az előadásra – mint a rendező eddigi munkáira is – jellemző volt a különösen szépen kidolgozott látványvilág, a hatásos csoportképek, a jelmezek, díszletek, kellékek, fények átgondolt és következetes megkomponálása.

A sárszentmihályi Mákvirágok csoport rendezője, Bozai Éva is a magyar gyermekszínház figyelemreméltó művészetpedagógusa. Rendezéseivel már találkozhattunk az országos gálaműsorokon. Idén Benedek Elek születésének 150. évfordulója előtt tisztelegve *Az égig érő fa* történetét dolgozták fel, rendkívül élvezetes előadásban. Lenyűgöztek a díszletek, kellékek: a fonott kosarak előttünk váltak sárkányfejékké, a pléhvödörök lovagi sisakká, a szalmakalapok virággá, majd malacokká, a létra meg vesszőseprűk égig érő fává, ágakká stb. Példaértékűen kezelték a tárgyakat. Ismét bebizonyosodott, hogy egy jó előadás megteremti a színpad és a nézőtér között azt a hallgatolagos megállapodást, hogy mi itt a színpadon csak játszunk, elővesszük a kalapot, előtettek a fejünkre tesszük, és ti elfogadjátok, hogy mi malacok lettünk. A játsszó kamaszok távolságtartással, iróniával kezelték a történetet, ettől hitelessé vált a mesélésük. A szereplők viszonya tisztázott volt végig, jelen voltak, jókedvűen, s úgy tudtak hülyéskedni, hogy abban ők maguk és a nézők is kedvüket lelhatték. A szereplők szövegmondása viszont sokszor érthetetlen volt.

Elengedhetetlen, hogy értsük a szereplőket, és nagyon sajnálatos, hogy a találkozón sok előadás egyértelműen utalt arra, hogy a próbamunka során nem fordítottak elég figyelmet és időt a gyerekek érthető beszédre. A helyes, kifejező beszédre, a megfelelő artikulációra, a magyaros hangsúlyozásra, hanglejtésre a beszédtechnikai foglalkozások önmagukban hoznak megoldást – egyetlen egy próbán, a foglalkozásokon egyetlen egy megszólalásnál sem hagyhatjuk szó nélkül a helytelen hangképzést, szövegmondást. Még egy egyszerű improvizációs gyakorlat után is azonnal szólnunk kell, ha hibát észlelünk: Nyisd ki a szád! Nem értem, mit mondasz! Ne énekelj! Ne vidd fel a hangsúlyt a végén! Az állandó figyelem meghozza az eredményt: beépül a helyes hangképzés, megszokják a természetes és érthető beszédet a színjátszók. Anynyira, hogy képesek lesznek minden élethelyzetben érthetően beszélni, megnyilvánulni. Ez is a gyermekszínház egyik fontos célja.

Az életjáték egyre népszerűbb a színjátszók között, az életkori sajátosságokat figyelembe véve elsősorban nyilván a kamaszoknál. Magukról, a saját életükről, problémáikról szeretnének beszélni. A találkozókon megfigyelhettük, hogy amikor kamaszkori problémák, szülők, barátságok, szerelem a téma, a közönség, még a kicsik is, lélegzetvisszafojtva figyelnek.

A Fejér megyei bemutatón szerepelt két szerkesztett műsor, az enyingiek és a kápolnásnyéki kamaszok előadásában, amely Ungár Anikó *A muskátlis kalap* című forgatókönyvéből készült. A darabot tartalmazó kiadvány tíz éve jelent meg, és bizony a világ annyira gyorsan változik körülöttünk, hogy ezek a mondatok ma már porosnak hatnak, hiteltelének. A szándék mindkét csoportnál tiszteletreméltó, de a hitelesség-

hez elengedhetetlen, hogy a játszóknak személyesen legyen közük ahhoz, amiről az előadásuk, illetve az egyes jelenetek szólnak. Ehhez fel kell vállalni a közös alkotómunkát, és a csoporttal készített improvizációkból építkezve saját produkciót létrehozni.

A budapesti Zsiványvár csoport egy már többek által játszott történetet (*Kövek*) dolgozott fel, életjáték jelleggel. Almássy Bettina csoportvezető – a hazai gyermek- és diákszínházak jelentős tehetsége – biztos kézzel irányította a játszókat, amikor létrehozták az alaptörténet maguk által készített variációját. Rendkívül egyszerű eszközökkel ábrázolják a szülői figyelmet nélkülöző, szeretetdeficitet halmozó testvérpár helyzetét, hogy milyen könnyen lesz a gyermeki csínytevésből egész életen keresztül hordozandó, visszafordíthatatlan bűn – kinek a bűne? –, még ha jogilag nincs is következménye. A hét szereplő néhány székkel bravúrosan teremt csatornát, garázst, autót. Felvillan a minden emberi szenvedésből szenzációs hírt csiholó (csaholó) média: ebben élünk. A legnagyobb hatást a szereplő gyerekek hiteles játéka váltja ki. A testvérpár, különösen a lányt játszó szereplő játéka lenyűgöző. Az előadás megrendítő volt, sikerült katarzist okozni. Szívből gratulálók!

Bács-Kiskun megyei találkozó

Kecskemét, 2009. március 27-28.

A Kecskeméti Ifjúsági Otthon által szervezett megyei találkozón szereplő előadásokra a megbízhatóan jó színvonal volt jellemző. Köszönhető ez a több mint másfél évtizede folyó tudatos műhelymunkának, a drámapedagógia és a gyermekszínház ügyét szerető gondoskodással irányító, felkaroló és gondozó Kecskeméti Ifjúsági Otthon vezetőjének, Józsa Katának és kiváló munkatársának, Zum Erikának. Idén nem voltak erősen kiugró előadások, ám valamennyi előadás felmutatott figyelemreméltó eredményeket. Minden előadás figyelembe vette a játszóknak életkorát, a csoport képességeit, létszámát, adottságait.

A történetmesélést választó csoportok előadásaira a mese pontos és korrekt elmondása, a mesén belüli történések illusztrálása volt jellemző. Könnyebb dolga volt a kiskunfélegyházai Kiskomédiások csoportjának (vezetőjük Répe Mónika), akik Lázár Ervin meséjére építettek: a *Gyerünk Doktor Zirzurrhoz, avagy a fájós fogú oroszlánt* adták elő – esetükben követhető, egyszerű a történet. A játszóknak kedvéért a fogorvoshoz utazást is feldúsították hangulatos elemekkel. A gyerekek jelenléte természetes volt, figyeltek egymásra, ám a figurák egyénítésével és főleg Bruckner Szigfrid színeváltozásával (a fogorvostól való rettegéstől a régi, nagyképű énjét visszanyerő oroszlánig) adósak maradtak. A jellem és a viselkedés tisztázása, tudatosítása fontos rendezői feladat – ez biztos meg is történt, de a rendezői munka ezen részének eredményei nem mentek át a csoport játékába.

Hasonló módon okozott problémát a dávodi Kis-Klágya csoportnál a szöveg és a játék összhangja (*A válogatos királykisasszony*. Rendezte: Horkics Erika). Minden pontosan elhangzik, ami a történet megértéséhez szükséges, de a szereplők játéka nem tükrözi a belső történéseket, a fordulópontok kijelölése, tisztázása elmaradt. A játékra a dinamizmus és a pontos ritmus volt jellemző.

A Tassi Tűzoltó Egyesület Színházi Csoportja a legnemesebb falusi színházi hagyományokat elevenítette föl a *Buták versenyé* című mese előadásával (a mesét átdolgozta a csoport vezetője, Aczél Lászlóné, rendezte Szűcs Mónika és Mészáros Mónika). Szépen festett díszletek, falusi tárgyak, élethű fa, különböző életkorú gyerekek együttjátéka, a mindent megmutatás jellemezte az előadást. A jellemek, a ravaszság, góbéság, az együgyűség, a hiszékenység azonban csak szavakban jelent meg itt is.

Móra Ferenc *A didergő király* című verses meséjét a kecskeméti Színlelők csapata adta elő Sz. Kulcsár Gabriella vezetésével. A csoportos meséléssel a kicsik életkorát figyelembe vevő, biztonságos színházi játékosra törekedtek. A gyerekek hol szólóban, hol közösen interpretálták a szöveget. Testekből építkező, egyszerű képekkel, térformákkal pontosan illusztrálták a mesét, a király zsarnok mivolta azonban hangsúlytalan maradt.

Szintén Sz. Kulcsár Gabriella rendezte a kecskeméti Csimplimpi csoport előadását: Csukás István *A sinnen ül egy fehér nyúl* című versének feldolgozását láthattuk tőlük *Fehér nyúl a síneken* címmel. Hangulatos, kedves, jókedvű helyzetgyakorlatot élvezhettünk a rövid kis produkcióban.

Szintén kicsikkel adta elő a Kis-Duna csoport Bajáról Kacor király című mesét egyéni feldolgozásban. Varró Dániel *Túl a Maszat-hegyen* című szövevényes verses meséjének részleteiből készített Hodován Péter vezetésével élvezhető, korrekt játékot a dusnoki Kincskereső Kölykök csoportja (*A Maszat-hegyen innen és túl*). Gyors váltások, szép képek, fegyelmezett, összehangolt, élvezetes játék, összeszokottság jellemezte előadásukat. Jól tapintható volt az igényes, alapos és folyamatos műhelymunka. A mese figuráinak és a történetfolyamnak a képi megjelenítése, a költészet színpadra ültetése azonban hiányérzetet keltett, helyenként kissé prózaira, földhözragadtra sikeredett.

Arany János, Ilosvai Selymes Péter és Benedek Elek nyomán dolgozta fel a *Toldit* a felsőszevíváni Kísérleti Színpad, Kalmár János vezetésevel. Évek óta a magyar gyermekszínjátszás élvonalában találjuk a csoportot, és a mostani előadásukat is az erő, a dinamika, a lendület jellemezte. Az előadás képi világa jól szolgálta a lecsupasított történet elmesélését. Különösen szép az előadás indítása az Előhang kollektív elmondásával a tűz mellett, mely alatt a krónikás éneke szól gitárkísérettel. A malomkő, a vendégoldal, a lovak, a szuronyok, kopják, keresztfák stb. plasztikussá teszik a játékot, hozzásegítenek a mű élvezetéhez. Kitűnő a tér szervezése, pontosan meghatározott funkciója van. A gyerekek játékára az öröm, a felszabadultság, a jókedv jellemző. Gyermekszínjátszó csoportoknál is találkozunk azonban a szereposztási gondokkal, nem mindig találjuk meg a történet megfelelő főszereplőjét. Itt a Miklóst és a Györgyöt játszó fiúk sajnos nem tudtak megbirkózni a feladattal, hiteltelenek maradtak, súlytalan, a helyzethez nem illő gesztusok ismétlésével igyekeztek pótolni a jellemábrázolás hiányosságait (tegyük hozzá: mindez rendezői probléma!).

A kecskeméti Szélkötő Szelemónák csoport szintén a *Toldi* történetéhez nyúlt, Benkó Anna vezetésevel. Ők Várhídi Attila feldolgozását választották. A fergeteges, pimasz játék helyett azonban a lecsupasított forgatókönyv fegyelmzett, színtelen végrehajtását láttuk. Reméljük, hogy a csoport megtalálja saját hangját és a folyamatos műhelymunka felszabadítja játékkedvüket.

Mátyás-mese feldolgozására épült a kecskeméti Csupa Csoda csoport előadása (*A lustaság fél egészség*. Rendező: Berecz Zoltánné). A produkció kissé eklektikusra sikeredett, a vásáros versek után következő mesébe – jó szándékkal – modern elemeket vegyítettek, az ötletek sajnos nem váltak a történet szerves részévé.

A gyermekszínjátszásra jellemző műfaji gazdagság itt is tetten érhető volt, így szerkesztett játékkal is találkoztunk. A csengődi Csengettyűsök csoport Kákonyi Anett vezetésevel laza szövetű, asszociációkra épülő szerkesztett versműsorról jelentkezett (*Most mi rendezünk!*). A játszókhoz a humoros versek előadása állt közelebb, ezeket hangulatosan és látható élvezettel adták elő. Az előadásmód azonban megmaradt a szövegek kedves illusztrálásánál.

Versekből és improvizáción alapuló jelenetekből építkezett a kecskeméti Kalamajka együttes *S.O.S.* című előadása, Kormányosné Makai Eszter vezetésevel (zenei szerkesztő Wamzer Gabriella). A három, jól elkülöníthető részből álló előadás először a kamaszok „ki vagyok én?” kérdését vetette fel. Ezt követte a család, a szülők problémáinak felvillantása, majd a gyerekekkel szemben megfogalmazott rengeteg elvárás vette számba az előadás. Rendkívül fontos és időnként szívemarkoló gondokat hoztak elénk. Ez volt az egyetlen produkció, amelyben társadalmi problémák kerültek szóba. Nagyon sajnáltam, hogy megmaradtak a probléma felvetésénél, a felszínen, és nem vállalták a mélyebbre ásást, a gyerek vagy a felnőtt drámájával való szembesítést. Nagyon sok jó ötlettel találkoztunk az előadás során, az ő esetükben is érezhető volt a folyamatos, jókedvű közösségi munka, és láthatóan örömet lelték az előadásban.

Életjátékot mutatott be a dávodi kamaszokból álló Klágya csoport, rendezőjük: Horkics Erika. A *Sok hűhó semmiért* kamaszjátéka a klasszikus mese szituációit használta fel ürügyül egy mai, kamaszokról szóló laza történethez. (Volt benne szerelem, intrika, barátság, bizalom, hűség.) Az improvizációra épülő játék kissé görcsösen indult, az elején nem találták a hangot a játszók, de az előadás felétől fokozatosan átlenđültek egy másfajta, őszinte játékba. Hiteles gesztusok, az indulatok és érzések őszinte megnyilvánulásai jellemezték az előadást. A személyes érintettség olyannyira érvényesült, hogy a kortárs közönség lélegzetvisszafojtva figyelte a játékot. Az előadás végén kitörő taps bizonyította, mennyire fontos a kamaszok számára, hogy róluk szóljon a játék!

Méhes György *Rapsonné vára* című meseregényéből indult ki, és látványos, dekoratív eszközökkel hozott létre színjátékot a bajai Nagy-Duna csoport (rendező: Szlavikovics Ferencné). A rendkívül esztétikus nyitókép utáni első részben az ironikus hangvétel, a mai, modern elemek balladába való áttétele látható élvezetet szerzett a játszók számára. Az előadás ezután stílust váltott és emelkedett, klasszikus balladameséléssel folytatódott a produkció. Újszerű megoldásként egy fekete-fehér pelerin-körgallérral való folyamatos játék adta a játék központi látványelemét, időnként rátelepedve a történetre. A rendkívül fegyelmzett, de erősen visszafogott játékstílus az érzelmek árnyalt ábrázolását nem tette lehetővé.

A soltvadkerti Figuramanósok *A pletykás asszony(ok) és...* című előadásának (rendező: Ocskóné Csabai Eszter) első részében a kicsik adták elő a pletykás asszonyok történetét, önfeledten, pontosan, végtelenül kedvesen –, nagyon élvezetes volt. A második részben a nagylányok számítógép segítségével „pletykáltak” – „cseteltek” (a szereplők megszólalásukkor felvették a billentyűzetet). Pletykálási történetük erőltetett volt, de a mondataik egy idő után őszintévé, hitelessé váltak. Figurákat nem teremtettek, holott az egyénítéssel sokkal izgalmasabb lehetett volna a játék. Mindezzel együtt szerethető volt az előadás a kicsik jókedvű, önfeledt játéka és a nagylányok érezhető személyes érintettsége miatt.